

Sběr nezralých šišek – materiálu pro indukci embryonální kultury

VLIV ABIOTICKÉHO STRESU NA METABOLISMUS POLYAMINŮ V SOMATICKÝCH EMBRYÍCH SMRKU

Zuzana Vondráková, Kateřina Eliášová, Lenka Gemperlová, Bedřich Pešek, Alena Trávníčková, Jiří Malbeck a Milena Cvikrová

Ústav experimentální botaniky AV ČR, Rozvojová 263, 16502 Praha 6 - Lysolaje

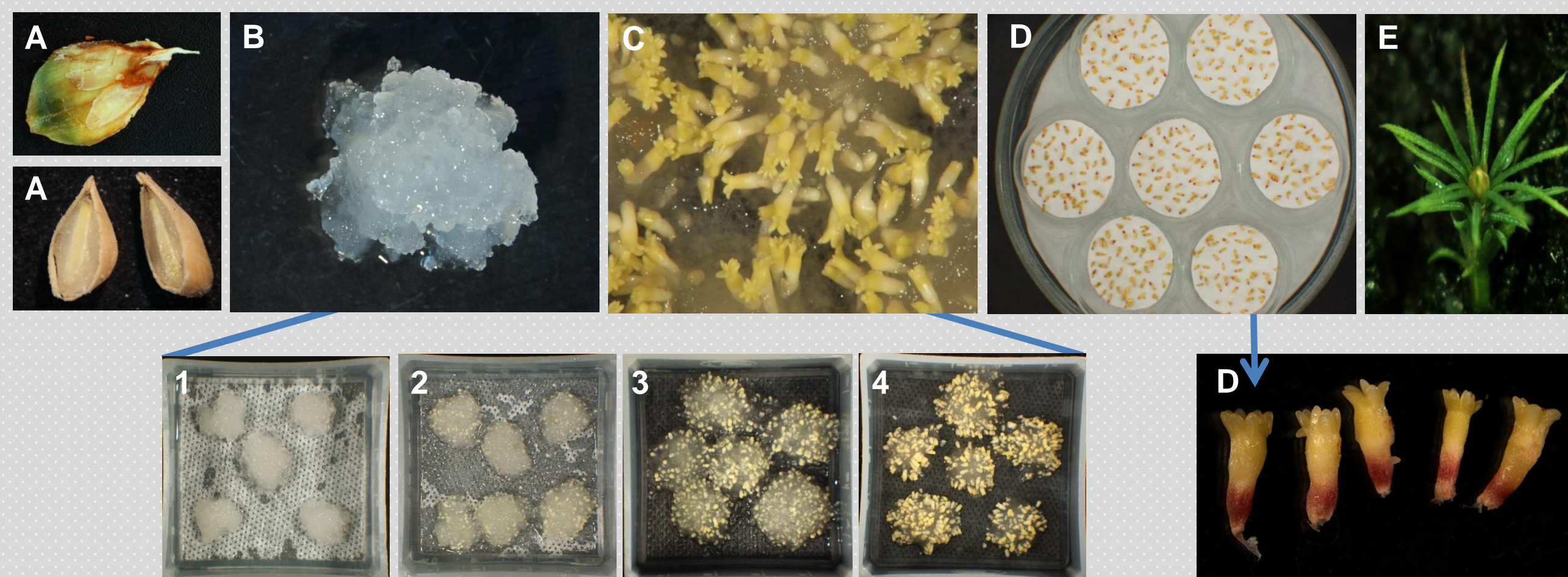
E-mail: vondrakova@ueb.cas.cz

Úvod

Zvýšené UV-B záření (obdobně jako působení dalších abiotických stresorů) vyvolává v rostlinách změny na úrovni fyziologických a biochemických procesů stejně jako změny v morfologii rostlin. Zvýšená produkce reaktivních forem kyslíku (ROS), která je spojena s odpovědí rostliny na UV-B záření působí jako primární elicit, který spouští obrannou odpověď rostliny. Současně však může být původcem oxidativního poškození enzymových komplexů a struktury DNA.

Důležitou obrannou strategií proti UV-B záření je stimulace antioxidačních enzymů (např. superoxid-dismutázy, peroxidázy, glutathion-oxidázy, NADPH-oxidázy). Neenzymatické obranné reakce zahrnují syntézu širokého spektra sekundárních metabolitů, včetně látek s antioxidačními vlastnostmi a fenylypropanů s UV-B ochranným charakterem. Vedle této funkce „UV filtru“ představují fenolické látky velmi významnou roli při zhašení reaktivních kyslíkových radikálů. Mezi vysoce efektivní antioxidanty se řadí též polyaminy (PA) - především putrescin, spermidin a spermin.

Sledovali jsme vliv UV-B záření na embryonální kulturu smrku (*Picea abies*) v průběhu maturace somatických embryí a v desikaci. Účinky jednotlivých dávek UV-B (0,1 a 0,6 W m⁻² h⁻¹) jsme vyhodnotili 7 dní po aplikaci stanovením změn v obsahích polyaminů, v akumulaci fenolických látek a v lokalizaci kyseliny ferulové a flavonoidů. Jako marker míry oxidativního stresu byly stanoveny hodnoty malondialdehydu (MDA).

Somatická embryogeneze smrku

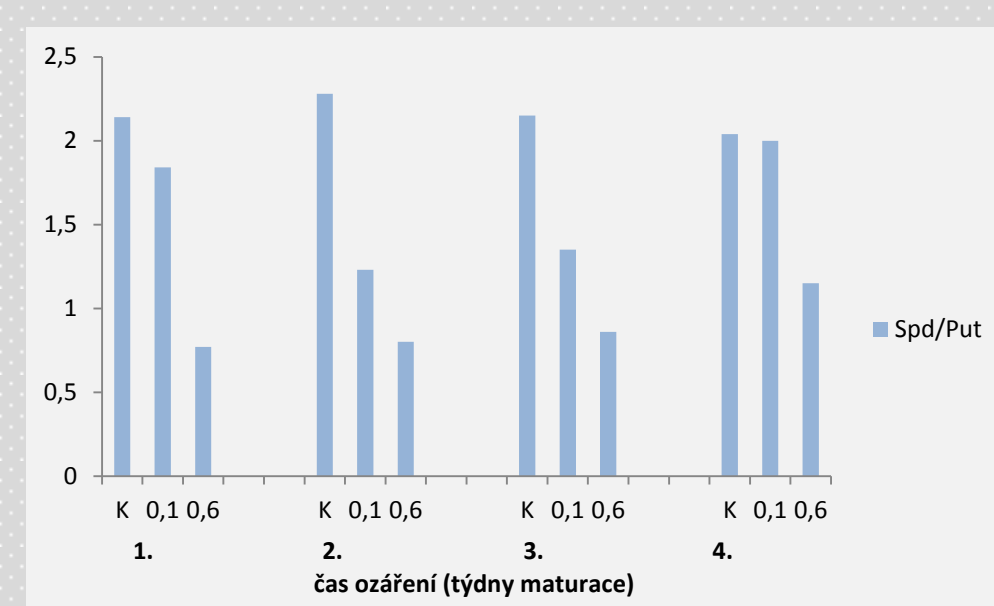
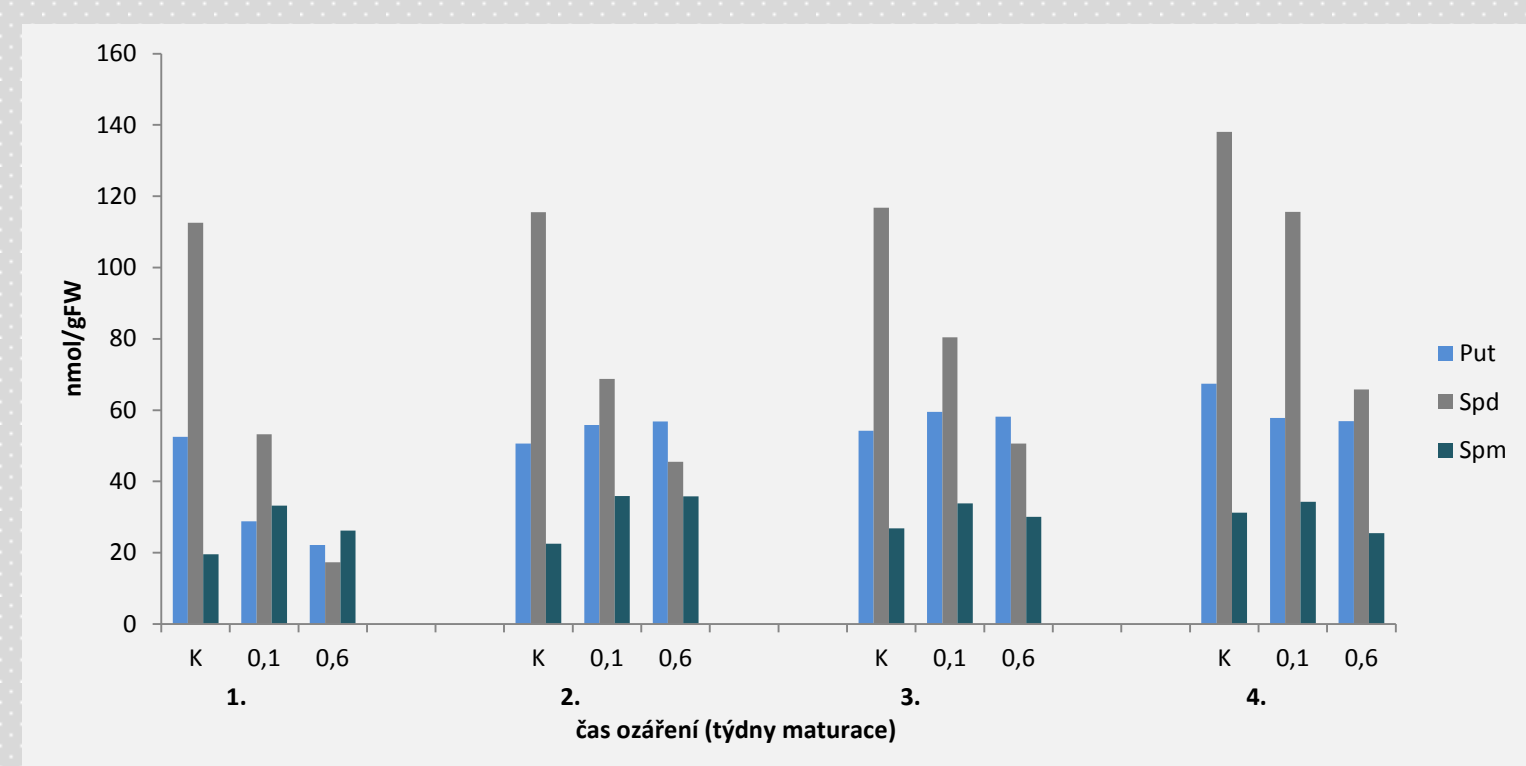
- A) Indukce - vznik embryonální kultury ze zygotických embryí
- B) Proliferace - vývoj nezralých somatických embryí
- C) Maturace - zrání somatických embryí
- D) Desikace - příprava na klíčení
- E) Klíčení a kultivace ex vitro

- 1), 2), 3), 4) průběh zrání embryí: embryonální kultura v 1., 2., 3. a 4. týdnu maturace
- D) Embrya v desikaci (detail)

Porovnávali jsme efekt UV-B záření aplikovaného na embryonální kulturu AFO v různém stádiu vývoje. Ozařovali jsme kulturu v 1., 2., 3. a 4. týdnu maturace. Vliv záření na vývoj embryí ukazují rozdíly ve výnosu zralých embryí na konci maturace (v 6. týdnu). Ovlivnění vývoje desikovaných embryí ozářením se projevuje změnami klíčení embryí.

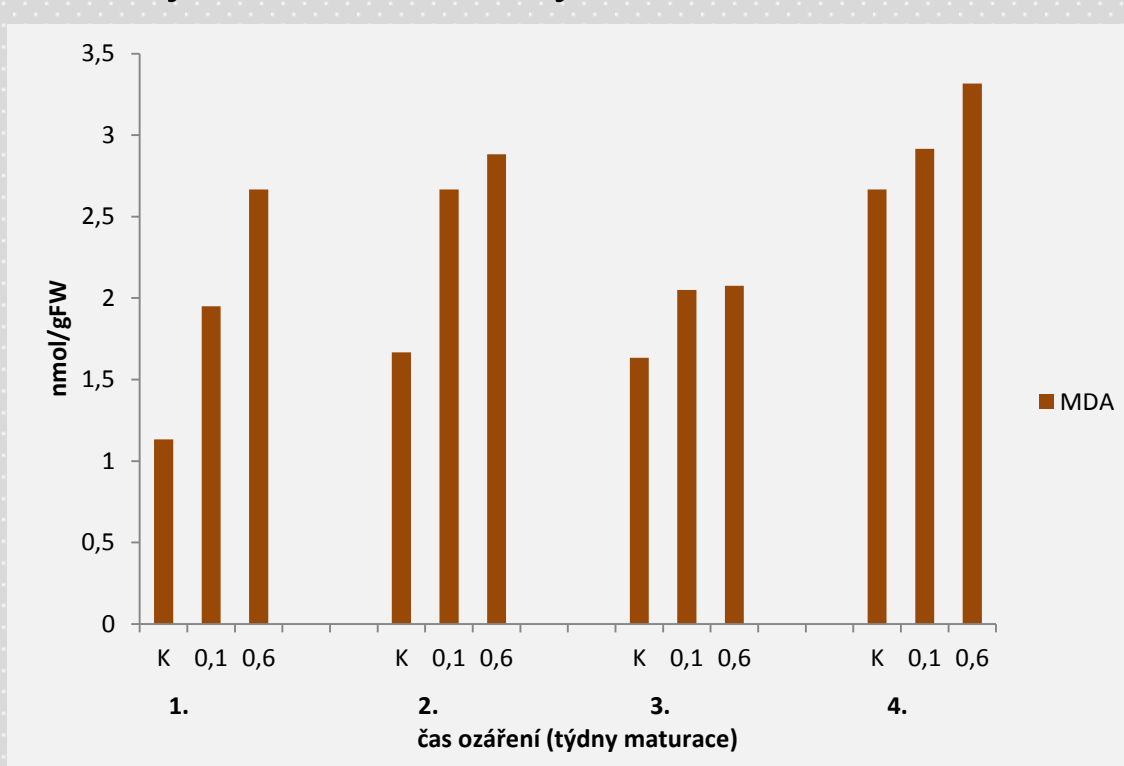
Vliv UV-B záření (0,1 a 0,6 W m⁻² h⁻¹) na embryonální kulturu v průběhu maturace; porovnání s neozářenou kontrolou

Změny obsahu polyaminů vyvolané UV-B zářením

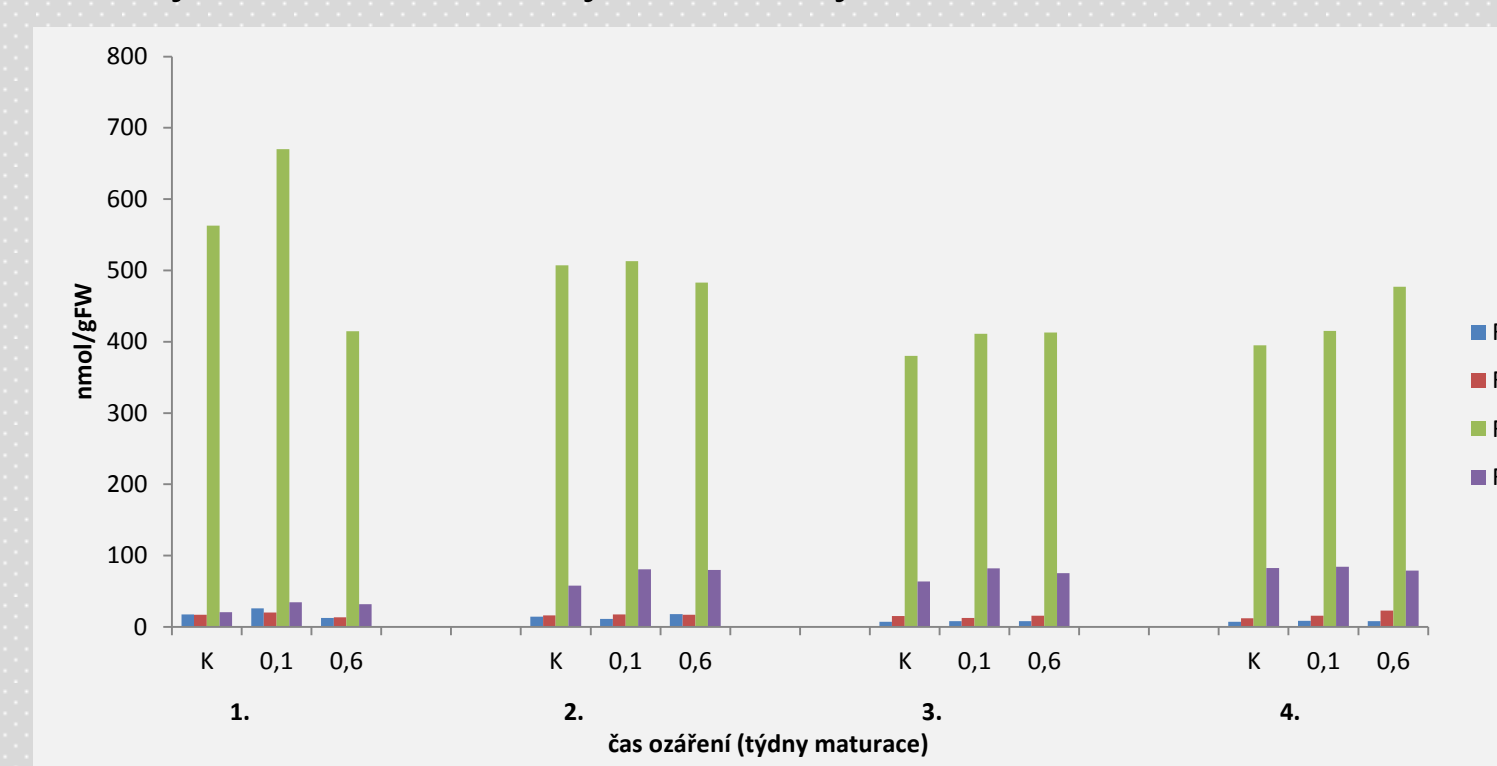
Odpověď embryonální kultury na UV-B záření je především výrazný pokles obsahu Spd. Významným kritériem negativního účinku záření je poměr hladin Spd a Put, který hraje zásadní roli při somatické i zygotické embryogenezi. K poklesu Spd/Put dochází po ozáření v 1., 2., 3. i 4. týdnu maturace. Větší dávka UV-B vyvolává výraznější efekt.

Změny obsahu MDA vyvolané UV-B zářením

Vzrůst obsahu MDA v ozářené embryonální kultuře ukazuje výrazné zvýšení míry stresu po ozáření v 1. a 2. týdnu maturace a intenzivnější stresovou odpověď po vyšší dávce záření.

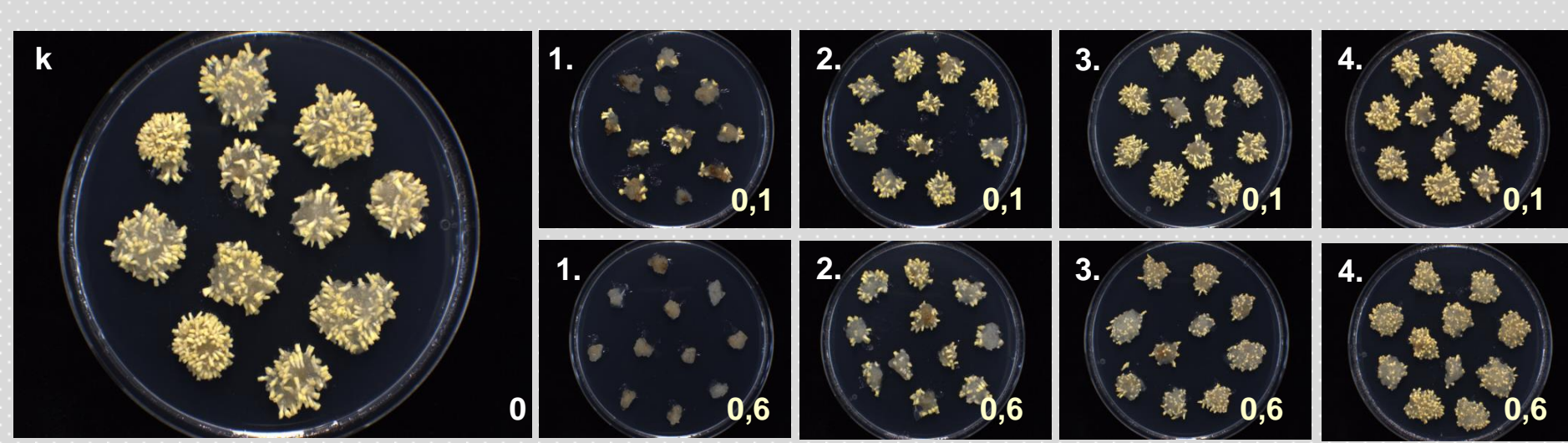
Změny obsahu fenolických látek vyvolané UV-B zářením

Vliv UV-B záření na obsah volných ani vázaných fenolických látek v embryonální kultuře není výrazný.

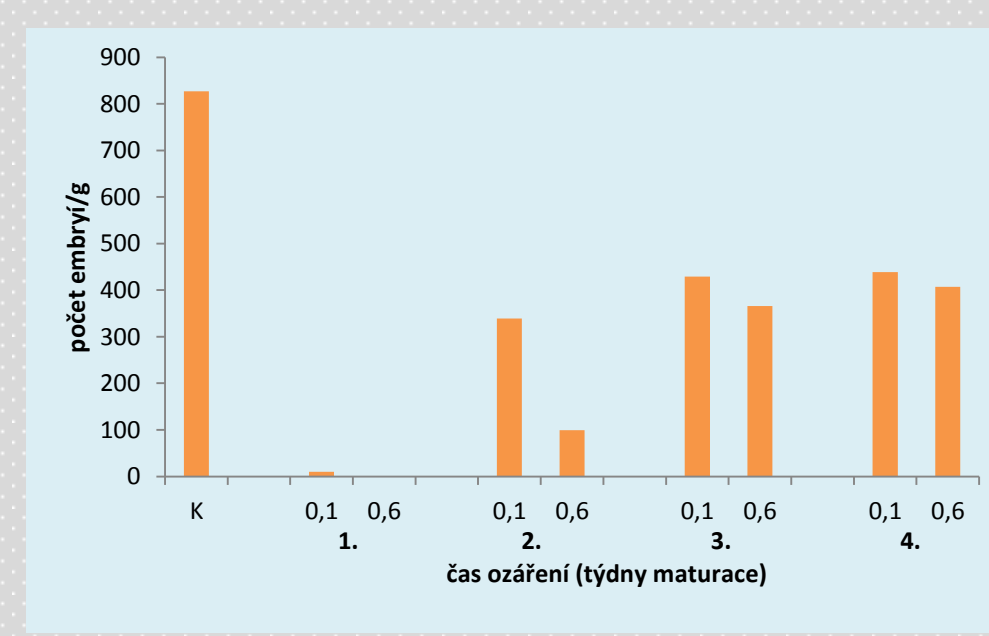
V metanolovém extraktu bylo v rozpustné formě detekováno 6 volných (F1), esterických (F2) a glykosidických (F4) vázaných fenolických kyselin - 4 deriváty kys. benzoové (protocatechová, *p*-hydroxybenzoová, vanilová a anisová) a 2 deriváty kys. skořicové (*p*-kumarová a ferulová). Největší podíl z celkového obsahu tvoří glykosidicky vázané fenolické kyseliny. Dominantní byl obsah kyseliny vanilové a ve snižujících se koncentracích následovaly kys. *p*-hydroxybenzoová, protocatechová a anisová. Ve frakci fenolických kyselin kovalentně vázaných na polysacharidy buněčných stěn (F3) byl nejvyšší obsah kyseliny ferulové.

Vliv UV-B na výnos somatických embryí na konci maturace (6. týden)

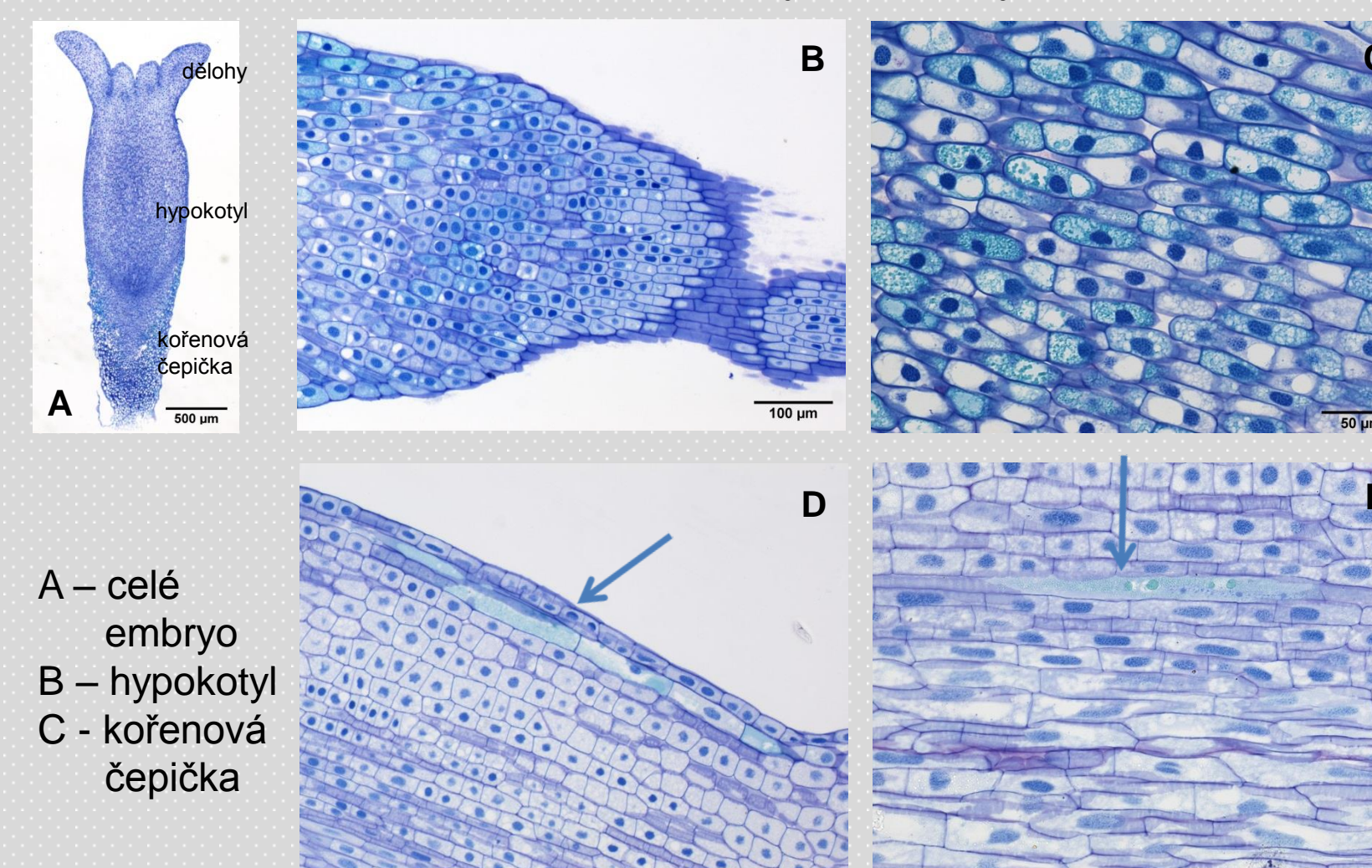
K – výnos embryí v kontrole bez ozáření; výnos embryí po ozáření dávkou 0,1 W m⁻² h⁻¹ nebo 0,6 W m⁻² h⁻¹ v 1., 2., 3. a 4. týdnu maturace

Celkový počet embryí na konci maturace

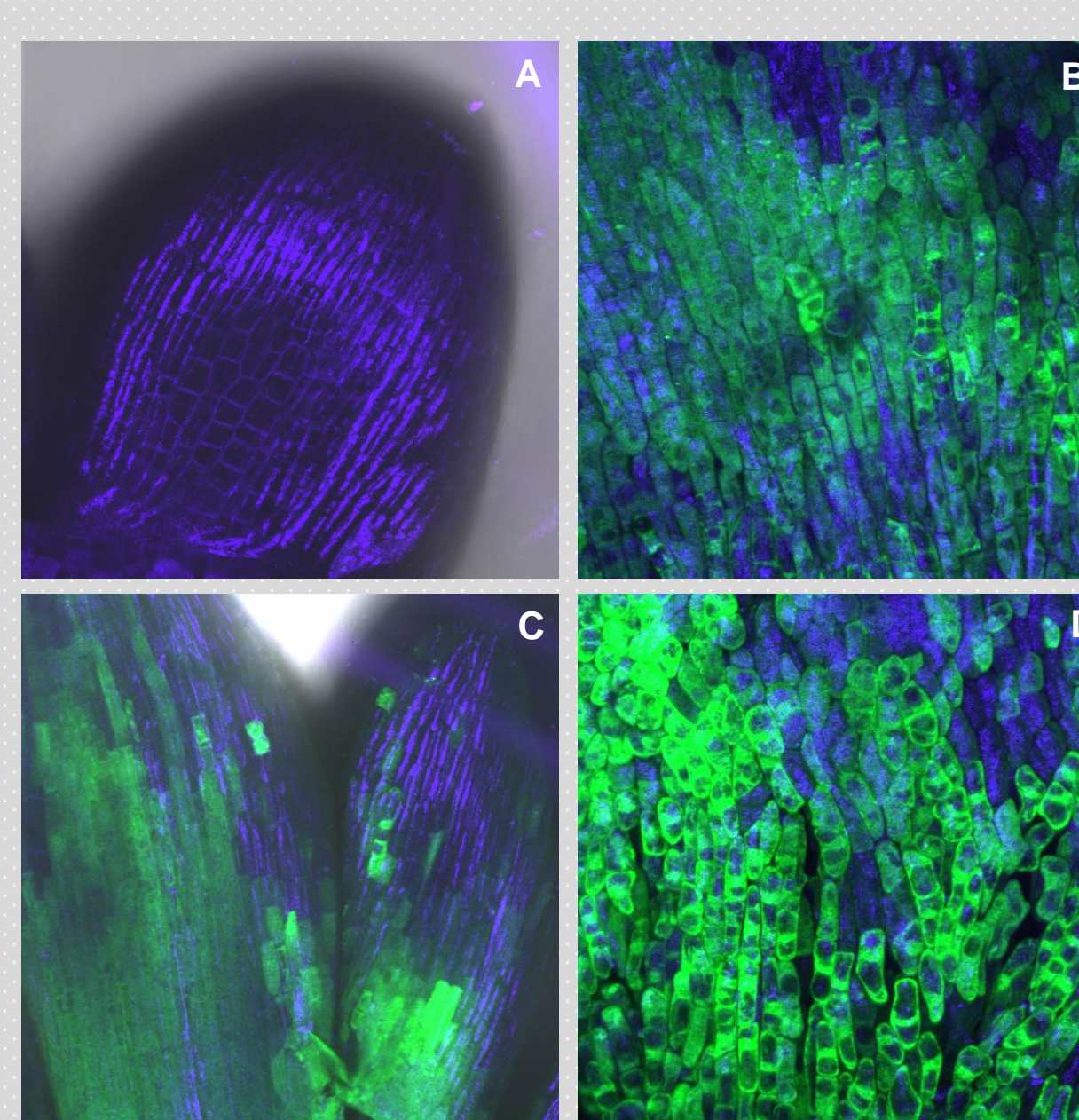
Výnos zralých embryí z 1 g nasazené embryonální kultury je ozářením inhibován, efekt je nejsilnější po ozáření kultury na počátku maturace.

Detekce toluidinovou modří – methakrylátové řezy

Celulózní buněčné stěny a jádra jsou obarvena modře, fenolické látky zeleně. Fenolické látky jsou uloženy také v idioblastech pod pokožkou (D) a ve středním válci (E) hypocotylu.

Autofluorescence fenolických látek – v čerstvém materiálu

Byla prokázána přítomnost katechinů a kondenzovaných taninů v kořenové čepičce embryí v obou variantách; po ozáření byly detekovány i v hypocotylu a často také v dělohách.

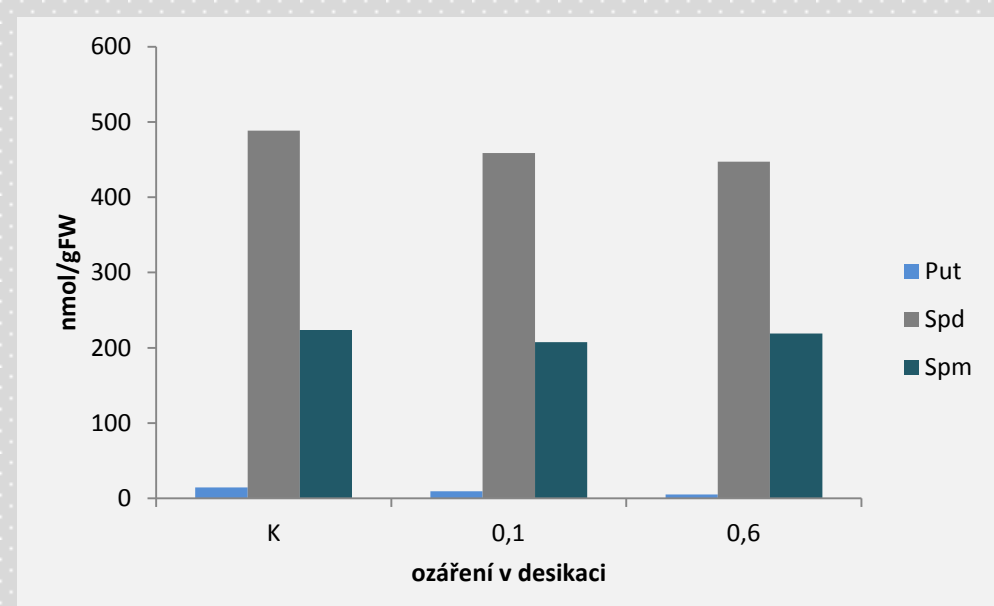
Deriváty kyseliny skořicové, např. kyselina ferulová - excitace 405 nm (fialová barva) a flavonoidy – excitace 488 nm (zelená barva) byly detekovány pomocí konfokálního mikroskopu.

A – kontrola, děloha neozářeného embrya, lokalizace kyseliny ferulové v buněčných stěnách
B – kontrola, přechod mezi hypocotylem a kořenovou čepičkou neozářeného embrya, lokalizace flavonoidů ve vakuolách
C – děloha po ozáření
D – přechod mezi hypocotylem a kořenovou čepičkou po ozáření

Zvýšená autofluorescence flavonoidů po ozáření indikuje jejich zvýšenou produkci.

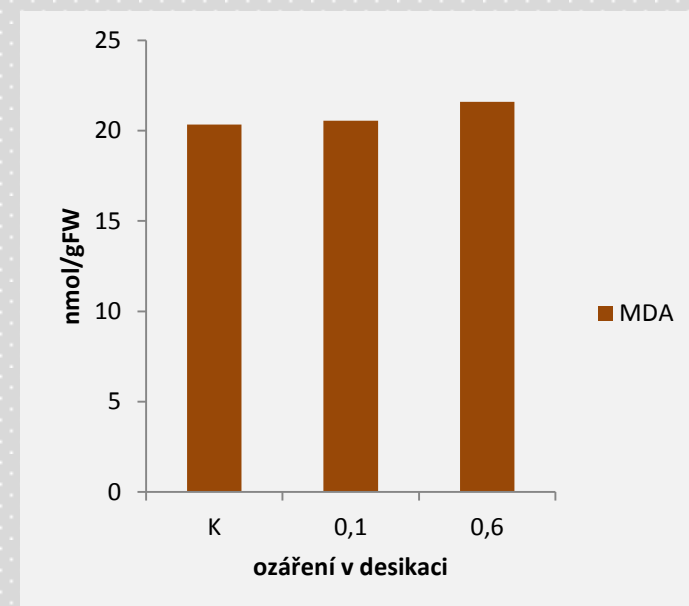
Vliv UV-B záření (0,1 a 0,6 W m⁻² h⁻¹) na somatická embrya v polovině desikace; porovnání s neozářenou kontrolou

Změny obsahu polyaminů vyvolané UV-B zářením

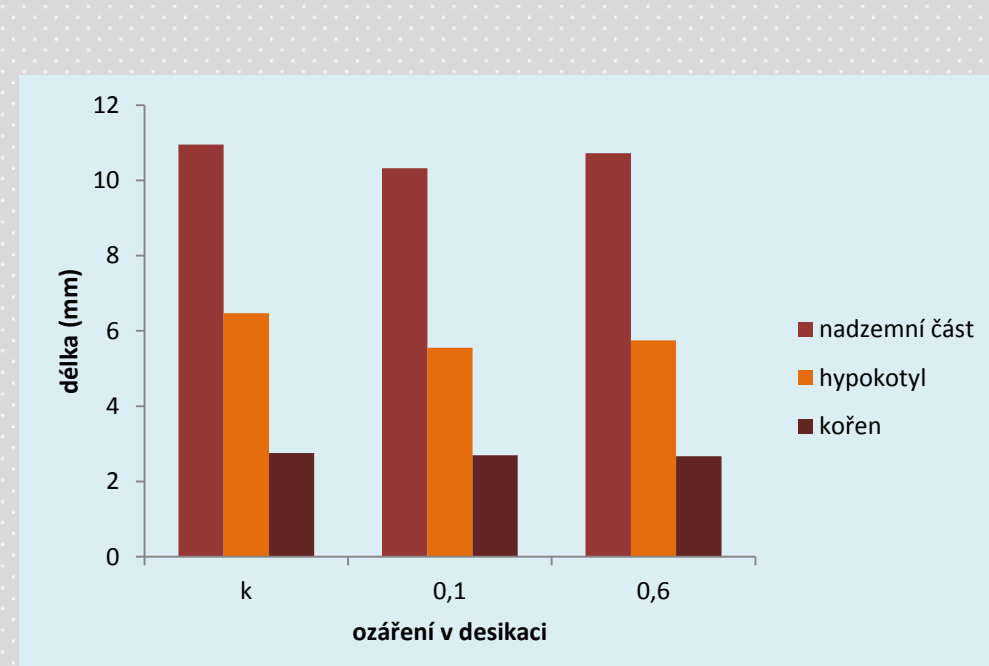
V embryích ozářených v desikaci dochází k mírnému snížení hladiny Spd.

Změny obsahu MDA vyvolané UV-B zářením

Obsah MDA v ozářených embryích je ovlivněn jen minimálně.

Růst klíčících rostlin – 3 týdny klíčení

Klíčení ozářených embryí není téměř ovlivněno.

Metodika

Embryonální kultura smrku, genotyp AFO byla získána z laboratoře AFOCEL z Francie.

Použité metody jsou detailně popsány a publikovány:

- kultivace a příprava materiálu - Gemperlová, L. et al. Polyamine profiles and biosynthesis in somatic embryo development and comparison of germinating somatic and zygotic embryos of Norway spruce, *Tree Physiol* 29(10): 1287-1298, 2009
- aplikace UV záření - Cvikrová, M. et al.: The impact of UV-B irradiation applied at different phases of somatic embryo development in Norway spruce on polyamine metabolism. *Trees - Structure and Function*, in press, 2015
- stanovení obsahu polyaminů - Vondráková, Z. et al.: Cryotolerance in Norway spruce and its association with growth rates, anatomical features and polyamines of embryogenic cultures. *Tree Physiol* 30(10): 1335-1348, 2010
- stanovení obsahu fenolických látek - Cvikrová, M. et al.: Induced changes in phenolic acids and stilbenes in embryogenic cell cultures of Norway spruce by culture filtrate of *Ascochyta blight*. *J. Plant Dis. Protect.* 115 (2): 57-62, 2008
- detekce fenolických látek - Svobodová, H. et al.: Somatic embryogenesis in Norway spruce: Anatomical study of embryo development and influence of polyethylene glycol on maturation process. *Plant Physiol and Biochem* 37:209-221, 1999; Gutmann M.: Improved staining procedures for photographic documentation of phenolic deposits in semithin sections of giant tissue. *J Microscopy* 179:277-281, 1995; Agati, G. et al.: Flavonoids as antioxidants in plants: Location and functional significance. *Plant Sci* 196:67-76, 2012